

Să cunoaștem caracteristicile psihologice ale copiilor la vârsta pubertății

Profesorului diriginte din învățământul gimnazial îi revine rolul de consilier, de îndrumător, observator și evaluator al comportamentului elevului. El trebuie să adapteze tehnologia didactică și să diversifice acțiunile instructiv-educative, având ca repere fundamentale cunoașterea particularităților psiho-fizice ale elevilor aflați la vârsta pubertății, precum și trăsăturile individuale ale acestora. Fără îndoială că această perioadă suscită și necesită un interes atent și crescut atât din partea familiei, cât și a școlii. De aceea, sarcina cea mai importantă a profesorilor este de a cunoaște caracteristicile psihologice ale copiilor la acest stadiu de vârstă.

Pubertatea (10/11 ani – 14/15 ani) este perioada care marchează încheierea copilăriei și începutul adolescenței. Pubertatea constituie „o a doua naștere a omului” după J. J. Rousseau, deoarece acum se formează personalitatea acestuia.

Această perioadă poate fi descrisă prin mai multe caracteristici, dintre care mai importante sunt: restructurări anatomo-fiziologice, nevoia de cunoaștere, nevoia de afecțiune, nevoia de relații și de grup, nevoia de distracție și de culturalizare, nevoia de independență.

Astfel, în perioada pubertății au loc profunde **modificări biologice** la care este supus organismul copilului. Foarte evidentă este intensificarea creșterii care poate fi lentă și treptată, bruscă și violentă, aritmică și lungă sau aritmică și scurtă. Structura cerebrală internă suportă și ea modificări, fiind în continuă dezvoltare și perfecționare. De asemenea, se modifică și ritmul de funcționare a unor glande. Aceste modificări se asociază cu efecte însemnate, atât fiziologice – oboseală, dureri de cap, iritabilitate; cât și psihice – neliniște, nesiguranță, agitație, momente de neatenție, care își pun amprenta asupra comportamentului concret al copilului la această vârstă. Conduita lui generală devine alternantă, oscilând între vioiciune, exuberanță și momente de oboseală și apatie. Dat fiind toate acestea, este necesar ca adulții să asigure condiții de mediu și igienice favorabile – odihnă, hrană abundentă, mese regulate – care să permită depășirea lor. Admonestarea sau chiar pedepsirea copilului pentru unele comportamente, derivate din modificările anatomo-fiziologice specifice acestei vârste, este privită de copil cu ostilitate. De aceea, ea este contraindicată.

Din punct de vedere **psihologic**, la această vârstă asistăm la o dezvoltare marcantă a gândirii, a memoriei și a limbajului. Memorizarea se face acum după criterii logice și selectiv; se dezvoltă, de asemenea, creativitatea – acum sunt scrise primele poezii, schițe sau povestiri.

Profesorii trebuie să fie interesați acum nu doar de transmiterea și formarea noțiunilor, a concepțiilor, ci și de formarea instrumentelor mentale necesare prelucrării și interpretării informațiilor care să acorde un mare grad de operativitate și flexibilitate intelectului.

Familia trebuie să încurajeze instruirea copilului prin diferite căi: studiul individual, lectura suplimentară, frecventarea cursurilor opționale organizate în cadrul școlii sau a cursurilor organizate de alte instituții cu rol educativ (calculatoare, limbi străine etc.).

Copilul simte încă **nevoia de afecțiune** din partea părinților, dar și a profesorilor și mai ales din partea colegilor în care vede nu numai simpli parteneri de joacă, ci și parteneri de confidență. Este perioada apariției și dezvoltării unor sentimente, cum ar fi cel al datoriei și răspunderii, al

demnității, precum și cel al prieteniei. El simte acum nevoia de a fi și el afectuos cu alții, de a se împrieteni.

Specifică pentru această vârstă este **stabilirea relațiilor de prietenie**, bazate pe cunoaștere și apreciere, relații care devin, de cele mai multe ori, trainice și intense. Adeseori prietenii se stabilesc în cadrul unor grupuri formate spontan, după criteriile preferențiale, apoi grupul devenind constant, omogen, stabil. Atracția pentru viața de grup este atât de mare, încât uneori, când este neglijat, neînțeles, ignorat sau poate respins din grup, copilul are reacții violente de protest față de grup și membrii săi.

Grupul poate avea efecte pozitive asupra copiilor, le creează sentimentul de solidarizare, le dă experiența primei societăți, îi dezvoltă intelectual și moral.

Dar grupul poate avea și consecințe negative: anihilează conștiința unora, care devin supuși voinței celorlalți, educă tupeul și tendința spre comportamente asociale (devianță, delincvență minoră).

O altă caracteristică acestei vârste este **nevoia de distracție și de culturalizare**: prin jocuri sportive, lectura cărților, ziarelor, revistelor, vizionarea unor spectacole, unor filme, emisiuni la televizor, plimbările, excursiile, expedițiile etc.. Toate acestea au un rol important în formarea personalității copilului. Jocul sportiv contribuie la formarea spiritului de echipă, de întraajutorare, de solidaritate, de organizare; întâmplările din cărți, filme, personajele pot sugera modalități viitoare de acțiune. Problemele care se impun aici sunt: timpul necesar unor astfel de activități recreativ-distractive, care nu trebuie să limiteze timpul afectat obligațiilor școlare, precum și calitatea, valoarea producțiilor culturale la care au acces copiii (cărțile citite sau filmele, emisiunile și spectacolele vizionate, care de multe ori nu corespund criteriilor estetice și morale).

Elevului aflat la vârsta pubertății nu-i place tutela, uneori exagerată, a părinților, preferând societatea copiilor de aceeași vârstă. De multe ori însă, **independența** excesivă duce la apariția unor conflicte între părinți și copii sau între școală și copii, ajungându-se uneori până la fuga de la școală sau de acasă. La vârsta pubertății, profesorii și părinții au un rol foarte important în formarea și modelarea personalității copilului: nu trebuie exagerat nici cu tutela excesivă în supravegherea comportamentului acestuia, dar nici cu acordarea unei independențe totale, ambele fiind la fel de periculoase. Este imperios necesar ca profesorii și părinții să supravegheze și să îndrume prietenii copiilor, să organizeze petrecerea timpului liber, să-i antreneze în efectuarea unor activități culturale cu efecte educative, să le încredințeze sarcini ce impun responsabilități, dar mai ales să comunice cu ei permanent și să le ofere mereu un model prin propria judecată și conduită morală.

Una dintre calitățile dascălilor din ziua de azi ar trebui să fie capacitatea de a diversifica și intensifica relațiile interpersonale cu elevii, acestea fiind căi de formare a personalității copiilor aflați la vârsta acumulării și dezvoltării și, implicit, la modernizarea procesului de învățământ.

Profesor Cleșiu Marin Constantin

Școala Gimnazială Turcoaia

BIBLIOGRAFIE

Bălan, Bogdan; Boncu, Ștefan; Cosmovici, Andrei; Cucuș, Constantin; *Psihopedagogie*, Editura Polirom, Iași, 2006